

Рецензії

ІВАН ДЕНИСЮК ЯК ФОЛЬКЛОРИСТ

Денисюк Іван. Літературознавчі та фольклористичні праці: У 3 т., 4 кн. — Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2005.

У сучасній українській фольклористиці ім'я Івана Денисюка одне з найавторитетніших, найповажніших. Іван Денисюк — видатний теоретик фольклору, дослідник історії української фольклористики, збирач усної народної творчості.

У третьому томі “Літературознавчих та фольклористичних праць у трьох томах, чотирьох книгах” (Львів, 2005. — 404 с.) уміщено власне фольклористичні дослідження за розділами “Національне у фольклорі”, “Образи-міфологеми”, “Релікти старожитностей”, “Фольклоризм” та “Публікації текстів”.

Учений перший у пострадянський час почав досліджувати національну специфіку українського фольклору. Проблема “національне та інтернаціональне”, що нею спекулювали майже впродовж століття гуманітарії, ураз стала не актуальною. Щодо національної специфіки фольклору, то Іван Денисюк урахував погляди Михайла Максимовича, Йосипа Бодяньського, Миколи Костомарова, Пантелеймона Куліша, Олександра Потебні, Михайла Драгоманова, Івана Франка, Михайла Грушевського, Філарета Колесси й виробив власний аргументований підхід до розуміння складної проблеми через аналіз жанрової природи усної творчості, її естетики та поетики. Навішши відому схему класифікації українського фольклору, що її здійснив Роман Кирчів, Іван Денисюк конкретизував: “Деякі з жанрів, представлених у цій схемі, мають не наведені тут свої різновиди чи синоніми назв. Наприклад, веснянки — жанр

універсальний, який охоплює постові пісні (побожні чи просто “протяжні”, але не “до скоку”), відтак великодні ігрові гаївки (синоніми: гагілки, ягілки, яголойки, маївки тощо), риндзівки; юр'євські пісні; рогульки, або рогулейки; пісні “трійці”, кустові і т.д.” (Т. 3., С. 20).

І далі, відзначаючи суто національні жанри фольклору (такі, як думи, історичні козацькі, чумацькі, рекрутські пісні, щедрівки тощо), дослідник наголошує, що їм витворювала історія України, що вони не поставали на запозичених мотивах.

У статті “Фольклористичні концепції М.Грушевського та І.Франка”, на нашу думку, Іван Денисюк поставив за основне завдання не так заглибитись в огром учень двох видатних українських фольклористів, як привернути увагу молоді до цих постатей як дослідників усної народної творчості. “...Неоціненною за своїм високим теоретичним рівнем, оригінальністю концепцій та добірністю ілюстративного матеріалу є “Історія української літератури” М.Грушевського, особливо перший її том, а також розділи деяких наступних, де розглянуто український фольклор. Такої синтетичної праці про нашу усну словесність чи то внаслідок обставин життя, чи то специфіки свого обдарування, не могли виконати ні Максимович, Куліш та Костомаров, ні Драгоманов, Франко, Гнатюк і Колесса, хоч, відповідно, без них не могло бути дослідження Грушевського. Його глибоко концептуальний і виразно особистісний корпус наближається до книг підручничкового типу, але ним не є хоч би тому, що монументальна особистість

Грушевського не вміщується в жодних вузьких рамках”, – пише він, прагнучи заінтригувати читача. І далі: “Хоча багатотомний корпус “Історії української літератури” М.Грушевського і курс фольклору у ньому зокрема не є підручником, але при раптовій застарілості підручників у незалежній Україні він є найсучаснішим посібником для студентів” (С. 44-45).

Проблемі фольклоризму присвячено розвідки “Олітературення фольклорних жанрів у малій прозі Г.Квітки-Основ’яненка”, “Фольклорний мотив про Бондарівну в опрацюванні І.Карпенка-Карого”, “До проблеми жанрової трансформації поеми Янки Купала “Бондарівна” та “Народні оповідання про опришків” Володимира

Гнатюка і “Камінна душа” Гната Хоткевича”.

У розділі “Публікації текстів” цікаві всі матеріали в записах Івана Денисюка, але особливо вагомий опис весільного обряду й записи весільних пісень (“Турське весілля”). Автор передмови до тому Ярослав Гарасим, зокрема, зазначив, що “об’ємом матеріалу турськовесільний корпус І.Денисюка перевершує хіба що подільське весілля у записах Г.Танцюри...” Справді, маємо перлину поліського народного традиційного весілля, врятовану від забуття.

Отже, наукове подвижництво Івана Денисюка в галузі літературознавства та фольклористики, безсумнівно, заслуговує високої оцінки та гідного пошанування.

Микола Дмитренко

“ДРУЖНЄ ПОСЛАНІЄ” ІВАНА ДЕНИСЮКА У ТРЬОХ ТОМАХ

Огляньмо єдинопредметний і надивовижу зібраний дотеперішній доробок Івана Денисюка – і побачимо в ньому людину. Людину, яка зуміла досить рано й надовго обрати свою справу, оповістити про свою стезю, свою залюбленість.

Вибір Івана Денисюка виявився далекоглядним і всебічним, “скомплікованим”, як сказав би І.Франко. Тож не випадково, що вже від самого початку публікації вченого позначені певною, явно вираженою чи латентною, але присутньою квестіальністю, цікавістю, допитливістю; вони засвідчили симультанно прописану доцентровість і просторовість зору дослідника. “Новела чи оповідання?” Так названо першу, 1966 року, репрезентацію авторського імені. Того ж року були видані “Про специфіку новели” та “Проблеми сучасної новели”. Генологічність наукового бачення літературознавця відображають уже наступні книжки – “Проблеми новели у польському літературознавстві” та “Поетика новели” (обидві 1968 р.). Знаковою для

автора публікацією дослідники вважають студію “Жанрові проблеми новелістики”, що побачила світ 1986 року. “Проблема новели, – зазначає І.Денисюк, – полягає у з’ясуванні специфіки новелістичної концентрації матеріалу...” І жоден письменник не помине вирішення серцевинної для новели проблеми: “обмежений простором новеліст не відмовляється від вагомого змісту, а шукає специфічних прийомів його вираження”, тяжіє водночас до лаконічності та ємності кожного слова, як про це говорить М.Легкий у передслові до тритомника 2005 року.

Художня типізація життєвого матеріалу у творі будь-якого жанру, зазначає І.Денисюк у другому розділі студії “Жанрові проблеми новелістики”, передбачає момент відбору потрібної “породи” й відсіву всього випадкового, не передбаченого концепцією жанрового мислення письменника”. Підмогу своїй думці І.Денисюк знаходить у Віктора Шкловського: “Треба повернути речі так, як поліно в огні”. Він і сам любить такі